

27.8.2012

31/050/2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö

30. 08. 2012

ad no. 53 p40, 2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö

LAUSUNTO TOIMENPIDEOHJELMASTA SAAMEN KIELEN ELVYTTÄMISEKSI

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa työryhmässä on arvioitu saamen kielten tilannetta ja esitetty toimenpide-ehdotuksia kaikkien kolmen Suomessa puhuttavan saamen kielen elvyttämiseksi. Opetushallitus on keskittynyt tässä lausunnossa erityisesti toimenpideohjelman koulutusta koskeviin osiin ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Opetushallitus pitää kaikkia esitettyjä toimenpiteitä tarkoituksenmukaisina. Toimenpiteiden täysimääräinen toteutuminen edellyttää kuitenkin elvyttämisohjelman rahoittamista valtion toimesta. Rahoitusta tarvitsevat kehittämisohjelman ajaksi sekä vastuuministeriöt että saamelaisten kotiseutualueen kunnat. Saamen kielen opetuksen kehittäminen kotiseutualueen ulkopuolella edellyttää myös pysyvää rahoitusjärjestelmää.

Opetushallitus pitää kaikkien lueteltujen toimenpiteiden aloittamista yhtä aikaa hyvin haastavana. Niinpä tärkeimmät tavoitteet tulisi priorisoida ja asettaa kaikki tavoitteet kiireellisyysjärjestykseen. On myös huomioitava, että kaikki tavoitteet edellyttävät toteutuakseen myös saamelaisväestön omaa panosta ja halukkuutta kielen elvyttämiseen.

Varhaiskasvatukseen suunnatut toimenpiteet ovat äärimmäisen tärkeitä kielitaidon kehittymisen kannalta, koska kielenoppimisen herkkyyssvaihe on varhaislapsuudessa. Kielipesätoiminnan laajentamisessa ja varhaiskasvatussuunnitelman toimeenpanon tehostamisessa on huomioitava varhaiskasvatuksen siirtyminen sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön ja varattava toimenpiteelle riittävä taloudellinen tuki ja henkilöresurssit.

Opetushallitus pitää saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen saatavuuteen liittyviä toimenpide-ehdotuksia hyvin keskeisinä saamen kielen säilymisen kannalta. Saamelaisten kotiseutualueella tulisi taata katkeamaton saamenkielisen kasvatuksen ja opetuksen jatkumo varhaiskasvatuksesta perusopetukseen, mukaan lukien aamu- ja iltapäivätoiminta sekä koulun kerhotoiminta. Oppimateriaalien saatavuuden parantaminen lisäämällä siihen tarkoitettua määrärahaa on aivan välttämätöntä oppimateriaalikustannusten nousun vuoksi. Tämä määrärahan nosto ei saa kuitenkaan vaikuttaa muun

vähälevikkisen oppimateriaalimäärärahan suuruuteen. Saamenkielisen oppimateriaalin tuottamisessa olisi muutoin hyödyllistä lisätä yhteistyötä muun vähälevikkisen oppimateriaalituotannon kanssa erityisesti digitaalisen oppimateriaalin osalta.

Saamenkielisen lukiokoulutuksen vetovoimaa lisäisi mahdollisuus ylioppilastutkinnon suorittamiseen saamen kielellä. Tämän mahdollistamiseksi tulisi selvittää kääntäjien hyödyntämistä, jolloin saamenkielisiä sensoreita ei eri tutkintoaineissa tarvittaisi. Saamenkielisen kokeen suorittajamäärät olisivat luultavasti niin pieniä, ettei järjestely vaatisi suuria resursseja.

Opetushallitus pitää tärkeänä ehdotusta parantaa oppilaiden oikeutta saamen kielen opetukseen saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Saamenkielisistä lapsista ja nuorista suurin osa asuu jo tällä hetkellä saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, ja heistä suuri osa jää opetuksen ulkopuolelle tällä hetkellä ja opetukseen varattua valtionavustusta jää vuosittain käyttämättä. Tulevaisuudessa tulisi pystyä takaamaan oppilaiden yhtäläinen oikeus saamen kielen opetukseen myös kotiseutualueen ulkopuolella ja kunnille tulisi antaa tukea opetuksen järjestämisessä.

On tärkeää, että saamenkielisen ja saamen kielen opetuksen opetushenkilöstön osaamisen kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Tähän mennessä täydennyskoulutusorganisaatiot eivät ole hakeneet opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen tarkoitettua rahoitusta tälle kohderyhmälle.

Opetushallitus pitää perusteltuna, että elvyttämisohjelma nostaa erityiseen asemaan koltansaamen elvyttämisen. Koltansaame on erittäin uhanalainen ja vaatii säilyäkseen kaiken mahdollisen tuen.

Elvyttämisohjelmassa on huomioitu viranomaisten ja julkisyhteisöjen rooli saamen kielen käytön edistämisessä. Ensisijaisesti tulee taata kielilaissa määriteltyjen oikeuksien toteutuminen. Sen lisäksi eri tahot voivat toimia esimerkkinä saamen kielen julkiselle käytölle.

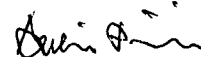
Koska saamenkielisen ja saamen kielen oppimateriaalien tuottaminen on haastavaa muun muassa tekijöiden vähyden vuoksi, on hyvä, että tulevaisuudessa olisi paremmat mahdollisuudet hyödyntää opetuksessa myös mediaa sekä digitaalisen median suomina mahdollisuuksia.

Saamen kielen ja kulttuurin opetuksen ja tutkimuksen erityistehtävää on vahvistettu Oulun yliopistossa. On kuitenkin huolehdittava siitä, että Kotimaisten kielten keskukselta siirtyneitä resursseja ei käytettäisi jatkossa opetukseen, vaan että eri saamen kielten tutkimus ja kielenhuolto jatkuvat riittävillä henkilöresursseilla myös tulevaisuudessa.

Saamelaisten oma osallistuminen kielensä kehittämiseen on ensiarvoisen tärkeää. Tätä osallistumista ja siihen aktivointia tuetaan parhaiten heidän omien järjestöjensä kautta. Opetushallitus pitää sen vuoksi saamelaisjärjestöjen toiminnan kehittämiseen liittyviä ehdotuksia kannatettavina.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että saamen kielen elvyttämistä tehdään myös osana normaalia koulutusjärjestelmää ja muuta kehittämistyötä eikä pelkästään erillisen kehittämisohjelman avulla. Toimenpiteet, joissa hyödynnetään jo olemassa olevia rahoitusmuotoja (esim. kerhotoiminta, vapaa sivistystyö), ovat sen vuoksi toteuttamiskelpoisimpia ja luultavasti myös vakiintuvat pysyviksi toimintatavoiksi helpoiten.

Pääjohtaja

Aulis Pitkälä

Johtaja

Jorma Kauppinen